

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Sexta. Alia Adversariorum argumenta pro necessitate evidentitiæ
reflexæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

prudens, immò expellitur per prudens de non peccato, aut de honestate iudicium, ut dicam *sect. seq.*

SECTIO VI.

Alia Adversariorum argumenta pro necessitate evidentiæ reflexæ.

§. I.

Eò quia iudicium directum est sepe falsum.

SUMMARIUM.

Obiectio: quia iudicium moraliter certum est sepe falsum, n. 213.

Et est compossibile cum formidine, adeoque necessarium evidens reflexum, ib.

Dico ab omni Catholico solvendum, n. 214.

Judicium reflexum est regula immediata iudicii probabilis, non operationis, adeoque inutile, ibid.

Judicium moraliter certum potest esse speculative, non practice falsum, ib.

Distamen conscientia quid debeat excludere? n. 215.

Formido peccati divisa ab omni iudicio prudenti de non peccato est conscientia peccati, non unita. Cur? n. 216. 217.

Si actualis falsitas speculativa, insita iudicio inculpate erroneo excusat a peccato, cur non excusabit probabilitas falsitatis speculative unita iudicio certo probabilis de non peccato? n. 218.

Bona fides non potest esse practice falsa, sed speculative, ib.

Implicat, ut peccet eam sequens, ib.

Obiectio: quia bona fides non peccati stat cū hoc iudicio reflexo, operari cum formidine peccati est peccatum. Et quia conscientia probabilis est dubia, n. 219.

Dico bonam fidem esse cum eo iudicio reflexo incompossibilem, n. 220.

Immò adhuc dato, quod compossibilis sit, nil inde, n. 221.

Operari cum formidine prudenti peccati est peccatum, non cum imprudenti, ib.

Omnis certò probabilis est prudens persuasio non peccati formaliter, & intransitive, ib.

Opinio probabilis non est dubia, n. 222.

Quid dubium positivum, quid negativum? ib.

Quid dubium in genere? ib.

Quomodo differat a perplexitate? ib.

Fagnanus imponit, quæ non dicimus, n. 223.

Obiectio: quia omne iudicium moraliter certum est fallibile, n. 224.

Si ad securitatem non satis est certitudo moralis, nec evidentiæ, n. 225.

Bona fides potest esse speculative falsa de objecto remoto, n. 226.

Opinio probabilis est certò prudenter conformis legi Dei, n. 227.

Oppones 1. Omne iudicium purè moraliter certum potest esse re ipsa falsum; ergo opus sub eo elicatum esse potest formaliter illicitum; ergo præter iudicium probabile directum, necessarium est aliud evidens reflexum de licentiâ ejusdem operis. Confirmatur 1. quia conscientia regens actionem honestam debet infallibiliter repræsentare veram honestatem, nisi enim hanc ita repræsentet, illud sequens poterit non operari honestè. Rursus ita debet veram honestatem infallibiliter repræsentare, ut tale iudicium per se ipsum certissime intellectum de honestate electionis, absque ullâ oppositi formidine: sed omnis actus infallibilis ex objecto, & ex modo tendentis, exceptâ Fide, est evidens; ergo ultimum dictamen debet esse evidens. Secundo, quia si non sit evidens, proponet objectum cum aliquâ formidine peccati; ergo operantem non reddet omnino securum de non peccato; immò operabitur cum conscientia peccati: si enim non sit evidens, non excludet iudicium saltem reflexum dictans, quod operari cum formidine peccati sit peccatum; ergo ad rectè operandum satis non est iudicium moraliter tantum certum de non peccato.

Sed contra 1. quia est ab omni Catholico solvendum, ut dixi *sect. 5. §. 2.* probat enim, quod invincibilis error honestatis, aut non peccati, non tantum non honestet actum, quin nec a peccato formali excuset actum sub eo errore elicatum. Probat 2. quod ad rectè operandum non tantum satis non sit certitudo moralis, sed nec evidentiæ moralis, adeoque metaphysicam de non peccato, aut de honestate evidentiæ requiri, ut quis sine peccato, aut honestè operetur; nam cum iudicio moraliter evidenti de non peccato, aut de honestate stat contingentiâ oppositi. Probat 3. nec satis esse iudicium reflexum de licito usu opinionis probabilis, aut probabilioris, quia, ut dixi, una ex præmissis, ex quibus illud iudicium reflexum deducitur, est ad summum moraliter tantum certum, non autem moraliter evidens. Quis enim dicat hanc præmissam, *Licet sequi quamlibet certò probabilem*, ex quâ hoc iudicium reflexum deducitur, *ergo licet hanc sequi*, esse moraliter evidenti? Multo minus quis hanc præmissam, *Licet tantum sequi probabiliorem*, ex quâ hoc iudicium reflexum inferatur, *ergo licet hanc sequi*, dicet moraliter evidenti? Ergo argumentum probat non satis esse iudicium reflexum. Adde, etiam dicitur,

retur, quòd sit moraliter evidens hoc iudicium reflexum, Ergo licet sequi opinionem probabilem, aut probabiliorum dictantem ut licitam volitionem pingendi die festo, hoc tamen iudicium reflexum non est regula immediata volitionis pingendi: regula enim immediata est ipsum iudicium probabile, aut probabilius, nempe, *Licita est volitio pingendi die festo*; sed ad summum dictum iudicium reflexum erit regula immediata ipsius iudicii probabilis, aut probabilioris, seu liciti usus sequendi iudicium probabile, aut probabilius dictans licere volitionem pingendi die festo, ut dixi *sect. 4.* In forma distinguo: Iudicium moraliter tantum certum potest esse falsum speculative, concedo; practice, nego antecedens, & consequentiam, nempe, quod opus ut elicatum sub eà bonà fide non peccati, aut honestatis possit esse formaliter illicitum.

N. 215. Ad 1. confirm. dico, quòd dictamen conscientie debeat itaclare representare non peccatum, aut honestatem, ut ratione suæ claritatis excludat, tum omne dubium, tum omne iudicium directum, aut reflexum peccati, aut non honestatis; tum omnem prudentem peccati, aut non honestatis formidinem: ut autem tale sit, satis est, ut sit moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhesionis. Juxta me autem, ut scripsi probavi *d. 18. sect. 8.* omne iudicium certo probabile de non peccato, aut de honestate est per se ipsum formaliter certum dicta certitudine; est enim per se formaliter bona fides non peccati, aut honestatis exclusiva omnis iudicii, & dubii, & prudentis formidinis de peccato; non autem necesse est, ut sit certum certitudine ortà ex evidentià de honestate, per quam evidentiàm omnis formido peccati, etiam imprudens, excludatur. Immo talis evidentià, sive directà, sive reflexa, est impossibilis: directà plerumque, quia plerumque honestas operationis exequendæ est invidens; reflexa temper, quia temper nititur præmissæ, que non est moraliter evidens.

N. 216. Ad 2. dixi, quòd operari cum formidine peccati divisà ab omni iudicio prudenti de non peccato, sit peccatum, quia est operari cum conscientia peccati; talis enim formido peccati divisà à iudicio certo prudenti de non peccato est saltem dubium peccati; operari autem cum formidine peccati contemptà à iudicio certo prudenti de non peccato, non est operari cum dubio, aut conscientia peccati: ergo cum, per me, omne iudicium purè moraliter certum, seu cer-

tum tantum certitudine prudentis de non peccato persuasionis expellat vitaliter per se ipsum omnem prudentem peccati formidinem, eo ipso omne tale iudicium per se ipsum essentialiter pugnat non tantum cum conscientia directà peccati; (nam si habeo hoc iudicium certo prudens, *Non est peccatum*, repugnat, ut simul habeam iudicium oppositum directum, *Est peccatum*) sed etiam repugnat cum conscientia reflexà peccati; si enim habeo hoc iudicium prudens, *Non est peccatum*, quomodo habere possum hoc iudicium reflexum, *Est peccatum sequi iudicium prudens de non peccato*, cum sit evidenter falsum, & ei assentiri non possum?

Hinc falsum est, quod ait P. D. Thyrsus N. *dist. 10. n. 38.* qui exponens formidinem ait, 217. vel nihil est, quam cognitio, quæ is, qui iudicat rem esse licitam, cognoscit aliquod esse argumentum pro parte contrarià; vel nihil aliud est, quam aliqua apparentia veritatis pro parte contrarià, que tamen apparentia non vehementer impellit ad assensum, nam vincitur à preponderantià motivi oppositi, vi cuius resolvit dubium, & iudicavit rem esse licitam. Hæc P. D. Thyrsus. Sed contra; quia formido potest etiam esse ex motivo præponderante, cum quo, si adsit iudicium prudens de non peccato, ut potest juxta nos adesse, adhuc dabitur formido.

Dices: Bona fides non peccati est invidens; ergo esse potest suo objecto difformis; ergo opus sub eius directione elicatum potest esse formaliter illicitum. Sed contra; quia probat, quòd invincibilis error peccati non excuset à peccato formali opus ut sub eo elicatum, quia error ille est objecto suo difformis. Si igitur actualis difformitas speculativa iudicii erronei cum suo objecto enuntiato non facit actum tendentem in illud objectum esse practice difformem regulis morum, multò minus probabilitas ejusdem difformitatis speculativæ, insita iudicio probabili, cum suo objecto enuntiato faciet actionem sub eo iudicio probabili de non peccato positam, esse peccatum. In forma distinguo consequens: potest esse suo objecto difformis speculative, & in representando, concedo; practice, & directive regulis morum, juxta quas dirigit opus, nego consequentiam. Bona fides non peccati potest esse falsa speculative, quatenus opus, quod dicit licitum, potest in re esse illicitum; non tamen potest esse falsa practice, nam eo ipso, quod prudenter dictat tale opus licere, est conformis regulis morum dictantibus, omne prudenter licitum, licere; adeoque se & opus à se directum in eadem regulis

regulis conformat. Quare evidenter implicat, ut opus a tali bonâ fide, etsi in re speculativè falsâ, directum, sit formaliter illicitum, cum de ratione peccati formalis sit, ut sit contra dictamen conscientiæ; illud autem opus est juxta prudens conscientie dictamen.

N. 219. *Oppones 2. Bona fides honestatis, seu prudens persuasio non peccati licet pugnet cum hoc judicio directo peccati, Est peccatum, non tamen cum hoc reflexo, Operari cum formidine peccati, est peccatum: ergo nostra certitudo prudentis de non peccato persuasionis stat cum conscientia peccati, quia stat cum eo judicio reflexo. Confirmatur: quia omnis opinio probabilis est dubia: ergo omnis conscientia probabilis est conscientia dubia: ergo omnis opinio probabilis est conscientia peccati, quia omnis conscientia dubia peccati, est conscientia peccati.*

N. 220. *Sed contra 1. quia, ut dixi, bona fides non peccati per se ipsum excludit non tantum omne judicium directum de peccato, & omnem prudentem apprehensionem suavisam peccati, seu omnem prudentem peccati formidinem, sed etiam contemnit omnem imprudentem peccati formidinem; immo excludit etiam omne judicium reflexum peccati. Nam bona fides non peccati est judicium, quo intellectus judicat saltem æquivalenter, quod non obstante eâ peccati apprehensione, seu formidine, Hoc opus non sit peccatum: ergo ea bona fides non peccati est impossibile cum judicio reflexo peccati.*

N. 221. *Contra 2. quia licet bona fides non peccati compossibilis esset cum hoc judicio reflexo, Operari cum formidine peccati est peccatum, nil contra me, quia suo argumento tenentur Adversarii. Quæro enim, an cum bonâ fide probabiliori non peccati compossibile sit illud judicium reflexum? Rursus quæro, an eum judicium reflexo delicto usu opinionis probabilis, aut tantum probabilioris, compossibile sit hoc aliud judicium reflexum, aut formido, Sequi opinionem probabilem, aut probabilioris forte non licet? Ergo ab omnibus solvendum. Nil ergo contra nos, adhuc dato, quod hoc judicium reflexum, Operari cum formidine peccati, est peccatum, sit componibile cum bonâ fide non peccati. Vel enim sensus est, Operari cum formidine prudenti peccati, est peccatum; tunc autem tale judicium est de subiecto non supponente; nam præsentè bonâ persuasionè non peccati, non stat prudens formido peccati: vel sensus est, Operari cum formidine imprudenti peccati est peccatum? hoc autem est fallum: ut enim ad rectè credendum fide Divinâ satis est talis certitudo actui*

fidei insita, quæ omnem prudentem, non verò imprudentem mysteriè crediti formidinem excludat; ita ad rectè moraliter operandum satis est talis certitudo non peccati in ipso actu judicii, quæ omnem prudentem, non autem omnem imprudentem peccati formidinem excludat: ergo cum omnis opinio practica certè probabilis sit essentialiter prudens persuasio non peccati, adeoque sit impossibile tam cum peccato, quam cum prudenti judicio, aut prudenti formidine peccati, eo ipso satis erit ad rectè moraliter operandum.

Ad confirm. nego antecedens, quod opinio probabilis sit dubia, nam dubium in genere est suspensio voluntaria omnis judicii de re proposita. Si suspendatur omne judicium circa quæstionem propositam, qua deficit omne motivum suavisam assensum, erit dubium negativum: si autem quæ motiva proposita judicantur per actum reflexum insufficientem, erit dubium positivum. Nam dubium strictè tale (ait P. Terll. 94. 34 & 50. & Herinc. tom. 2. d. 4. n. 30.) præcipue suspensionem omnis judicii circa rem propositam dicit aliquod judicium reflexum formale, aut virtuale de insufficientia motivorum ad judicandum unam partem rei propositæ, præ aliâ parte: ita Catholicus sæpe suspendit omne judicium circa mysterium, nec tamen dubitat, etsi contra ejus fidem insurgant varix tentationes; non, inquam, dubitat, quia non habet judicium reflexum de insufficientia motiva ad credendum. Vide P. Ripal. d. 2. de Fide scilicet. 3. C. de Lugo d. 6. scilicet. 1. P. Ovid. P. Hurt. P. Bernal: ergo cum in nostro casu deur assensus certè probabilis circa rem propositam, eo ipso opinio probabilis non est dubia. Quod si quærat, quomodo perplexitas differat à dubio: dico, quod licet omnis conscientie perplexitas sit dubium, non tamen omne dubium est perplexitas: quæ propter perplexitas consistit in duplici æquivalenti apprehensione suavisam malitiæ, quæ apprehensio conjuncta cum carentiâ motivi inducentis ad judicium victoriosum (ut barbarè loquar) ejus apprehensionis, evulsi enim intellectus irresolutionem.

Hinc deduc, quàm immerito Fagnanus in caput Ne innotaris n. 175. dicat Probabilistam docere licitum esse operari cum conscientia speculativè dubia; si enim de talia speculativè dubia sit sermo, omnes negant; unice enim docent, & docemus licitum esse operari cum judicio speculativè probabilis, seu incerto de non peccato: addunt reliqui Probabilistæ, si tamen ad sit judicium morali-

liter evidens, aut certum reflexum de licito usu opinionis probabilis, ut rectè P. Moya tom. 1. *tr. 1. qu. 6. num. 41.* quod iudicium reflexum certum dicunt esse uliumum dictamen conscientia; contradictoriè oppositum conscientia dubia; et si nos huius iudicii reflexi necessitatem negemus, contenti ipsa opinione probabili, cum sit iudicium certò prudens de non peccato, excludens omnem conscientiam peccati dubiam. Sed de hoc infra. Hoc scio, Caramuelem in Apolog. n. 8. pag. 5. dicere, quòd Fagnanus plura imponat Theologis, quæ numquam somniantur, ut vel sic apud indoctos eam gloriam habeat, quam apud doctos se habiturum desperat. Reverà tamen non potest in pluribus non laudari etiam à doctis.

N. 224. *Oppones 3.* Bona fides honestatis potest esse falsa; ergo si falsa sit, opus ab eà asseritum ut licitum, erit peccatum. Confirmatur; quia nullum iudicium de honestate fallibile potest esse recta regula operationis: sed omne iudicium et si moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis est fallibile, & sæpe falsum; ergo nullum tale iudicium esse potest recta regula morum.

N. 225. Sed contra; quia hoc sæpe retorsit, tum paritate erroris invincibilis, qui saltem est recta negativa regula morum, quatenus excusat à peccato formali, tum instantiâ ineluctabili; nam etiam iudicium reflexum, et si moraliter evidens, potest esse falsum; immò iudicium illud reflexum numquam est moraliter evidens, cum alterutra præmissarum sit ad summum moraliter certa; ergo non poterit esse regula operationis: ergo vel satis est iudicium moraliter certum de non peccato; vel si hoc non est satis, nec satis erit moraliter evidens, sed necessaria erit ut quis moraliter operetur, evidentia physica, aut metaphysica de qualitate actus, & objecti, quæ plerumque est impossibilis, & sapit Iansenismum. In formâ distinguo: Bona fides honestatis actus potest esse falsa speculative, quatenus difformis objecto remoto, quod purè speculatur, concedo; practice falsa, quatenus difformis suo objecto proximo, nempe actui, quem iuxta morum regulas dirigit, nego antecedens: & distinguo consequens: ergo si sit falsa speculative, actus sub eà elicitus erit peccatum formale, nego; si practice, erit peccatum formale, concedo consequentiam. Meminerit lector, quòd opinio practica, si sit certò probabilis, erit practice vera, et si eadem opinio practica possit esse speculative falsa; si autem non sit certò probabilis, erit pra-

ctice falsa, et si esse possit speculative vera. Quod regulat actionem est veritas practica opinionis; non autem speculative, cum hæc sit prorsus incerta.

Ad confirm. omisâ ignorantia invincibilis retorsione, & iudicii reflexi instantiâ, 226. dico, quòd bona fides honestatis potest esse fallibilis speculative circa objectum, numquam tamen practice circa opus, quia dirigit voluntatem ad opus conformiter ad regulas morum. Nam, ut docti d. 5. & 6. loquens de errore invincibili, objectum voluntatis non tantum est honestas realis, sed etiam honestas invincibiliter apparens talis, adeoque proxima regula humanorù actuum, seu ultimum de non peccato, aut de honestate iudicium, non debet necessario esse nisi verum moraliter, & practice, seu opus conforme regulis morum, & iudicio iuxta eadem dirigenti.

Dices: Opinio probabilis est indifferens, ut sit conformis, vel difformis; ergo non est iudicium moraliter certum. Sed contra est; quia ut opinio probabilis sit recta regula morum, non requiritur, ut testatur ipse P. Moya tom. 2. *qu. 9. num. 57.* ut sit conformis suo objecto ut est in re, sed satis, ut ejus objectum iudicetur prudenter conforme legi Dei; atque adeo opinio probabilis est quidem indifferens, ut sit conformis, vel difformis legi Dei; nam eo ipso quòd prudenter proponit tale objectum esse legi Dei conforme, eo ipso ipsa opinio practica certò probabilis est prudenter conformis eidem legi. Hæc, paucis mutatis, P. Moya, quæ si rectè intelligantur, solvunt omnia, quæ ab eodem, & ab alijs trahuntur.

S. II.

Et quia iudicium probabile non potest esse moraliter certum de non peccato.

SUMMARIUM.

Eadem vel non sunt contra nos, vel sunt contra omnes Probabilistas, n. 229. 230.

Imò sunt contra illum, n. 232. 233.

Discrimen inter meam, & Fagnani sententiam, n. 234.

Mea certitudo moralis est de veritate practica, ibid.

Certitudo moralis de veritate speculativa plerumque implicat, n. 235.

Objectio ex P. Eliz. quia formido peccati est notitia peccati, adeoque non satis bona fides, quia cum hæc sit formido, n. 236.

Ut detur malitia obligatorie retrahens, non satis ut apprehendatur peccatum, sed necesse, ut ab ipso iudicium prudens de non peccato, n. 237.

Ad

Ad conscientiam peccati non satis cognitio peccati, ib. & n. 238. 239. 240.

Materia materialis tranfit in formalem; si cognoscatur, & desit iudicium prudens de non peccato; non verò si cognoscatur, & hoc adfit, n. 241.

Quid necesse ad conscientiam peccati à n. 236. ad 241.

August P. Eliz. quia si bona fides non peccati est moralis certitudo non peccati, homo erit securus de sua justificatione, n. 242.

Et quia sicut nemo est certus de digna sumptione Eucharistiae, ita nemo de non peccato, ib.

Offendo ab omnibus solvendum, n. 243.

Viri eximia virtutis habere possunt moralem certitudinem de gratiâ; nam Tridentinum unice negat certitudinem fidei absque revelatione, n. 244.

Aliud, quod sciam me nunc non peccare, aliud quod numquam peccaverim, n. 246.

Cur certitudo moralis de statu gratiæ regulariter repugnet, ib.

Certus se non indigne sumere, non ideo per hoc, quod non indigne sumit, dici potest, quod sit certus de statu gratiæ, n. 247.

DD. tuentes non iuris non conscientiam mortalibus pro communione quotidianâ, ib.

Meum iudicium de dispositione communions quotidianæ, ib.

Imoc. XI. ib.

Non debet certitudo actus reflexi taxari per certitudinem directi, sicut veritas reflexi non taxatur per veritatem directi, à n. 248. ad 252.

Hinc possum esse metaphysicè certus reflexè me non peccare sequendo dictamen purè moraliter certum de non peccato, n. 248. 249.

Aliud obiectum conscientia specificativè, aliud reduplicativè sumpsum, n. 252. 253.

N. 228. Fagn. **O**ppones 4. autoritates, & rationes, quibus Fagnanus, & alii Anti-Probabilistæ utuntur, si non urgent contra Probabilitatē Reflexitatis asserentes iudicii reflexi de licito usu opinionis minùs probabilis necessitatem, ut quis sine peccato operetur, militant saltem contra nos docentes, quòd iudicium practicum certò probabile applicet ultimo voluntatem: ergo ad rectè operandum, præter iudicium directum probabile, necessarium est aliud reflexum moraliter certum de licito opinionis probabilis usu applicans ultimo voluntatem ad operandum.

N. 229. Fagn. Scio quòd P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 6. n. 38. dicat omnia adducta à Fagnano contra Probabilitatē militent tantùm contra unum, aut alium Modernum tuentem, quòd iudicium

probabile practicum applicet ultimo voluntatem; atque adeo contra nos militent; non autem contra torrentem Probabilitatum docentium licitum sequi opinionem probabilem, addito alio iudicio moraliter certo de licito usu opinionis probabilis; sine quo iudicio ne quidem sequi licebit minùs tutam, et si probabiliorem. Hæc P. Moya.

Sed contra 1. quia argumenta Fagnani vel nihil contra nos, vel contra omnes Probabilitatē probant: quia iudicium moraliter certum admittit à Reflexitatis tantquam necessarium non dirigit immediatè voluntatem ad opus dictatum ab ipsa particulari opinione probabili, ex gr. ad volitionem picturæ die festo; sed unice dirigit immediatè ad volitionem sequendi opinionem probabilem: volitio autem utendi, seu sequendi opinionem probabilem, & volitio pingendi sunt objecta omnino diversa. Rursum illud iudicium reflexum supra licitum probabilitatis usum nititur præmissæ à nobis admittæ ut moraliter certæ, nempe, Licet sequi opinionem minùs probabilem, & à Magnano negatæ ut falsæ: ergo Fagnani argumenta vel non sunt contra nos, vel sunt contra Probabilitatē Reflexitatis.

Contra 2. quia argumenta Fagnani sunt contra eundem; vti enim admittit tantquam regulam formalem immediatam necessariam ad rectam volitionem iudicium aliud reflexum de necessitate omittendi minùs tutam minùs probabilem, & sequendi tutiorem, aut probabiliorem; vel vult ipsum iudicium probabilis, aut veritatis circa tutius esse regulam immediatam rectæ volitionis? Non primum; tum quia idem iudicium reflexum est evidenter, aut saltem certò moraliter falsum iuxta nos; tum quia non dirigit volitionem non pingendi, sed electionem tutioris, aut probabilioris. Non secundum; quia si, iuxta Fagnanum, iudicium minùs probabile, quia est incertum, non est regula, neque probabilis, quia est incertum, erit regula.

Contra 3. quia sicut Fagnanus docet, N. 223. quòd ex probabilibus generari possit iudicium moraliter certum speculativè de honestate actus; ait enim, Si rationes probabiles sint plures, & tanti ponderis, ut intellectus illis sine ullâ formidine acquiescat, & iudicet rem ita se habere, hæc est moralis certitudo, quæ sufficit ad rectè operandum: & sicut Probabilistæ Reflexitatis dicunt, quòd ex hoc duplici motivo possessionis libertatis, & ignorantie invincibilis de objecti veritate, deduci possit iudicium moraliter certum reflexum de licentiâ operationis, quoniam

ea motiva sint tantum probabiliora: cur non etiam ipsa opinio probabilis, licet nixa motivo probabili, possit per se esse moraliter certa, certitudine excludente omne peccatum, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis? hanc enim certitudinem prudentis ad non peccatum adhesionis voco ego certitudinem moralem de veritate practica.

N. 233. Fagnan. Contra 4. quia idem Fagnanus requirit iudicium speculativè certum de honestate actus in se, excludens opinionem probabilem; hoc autem iudicium est plerumque impossibile; immò docet, quòd illud iudicium speculativè moraliter certum de honestate actus secundum se excludat opinionem etiam probabiliorè; sed illud iudicium non potest esse certum, quia nititur motivis probabilibus, ut docet *num. 99.* ergo vel non est certum, vel si potest esse certum, est nixum motivo probabili, ita etiam iudicium reflexum de licito usu minus probabilis, est nixum motivo probabili sumpto à possessione libertatis, & ab ignorantia invincibili poterit, juxta Probabilitas Reflexivas, esse moraliter certum, ut rectè ostendunt M. de Prado, & P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 6. à n. 36.* immò ipsa opinio probabilis poterit esse moraliter certa certitudine practica prudentis ad non peccatum adhesionis; non certitudine speculativa de honestate actus, & objecti secundum se.

N. 234. Fagnan. Dices: Si requiritur, juxta me, iudicium moraliter certum, non differt à Fagnano, qui idem requirit. Sed contra; quia discrimen est palmare, nam Fagnanus requirit iudicium moraliter certum de speculativa veritate actus, & objecti, ita ut actus, & objectum ita sint in re, ut sunt in mente; & ita in mente ut in re; quòd iudicium plerumque implicat in incertis, nam de his raro habemus certitudinem moralem de speculativa veritate: ego autem requiro iudicium certo probabile de honestate actus, & objecti ut sunt in re; eo autem ipso, quòd est certo probabile, est moraliter certum de veritate practica, seu de conformitate iudicii, actus, & objecti cum regulis morum. Quare mea certitudo moralis est certitudo de veritate practica, seu de conformitate iudicii, actus, & objecti ut subsistant ei iudicio cum regulis morum: at certitudo Fagnani, Merendæ, Riccii, Mercori est de speculativa veritate, seu speculativa conformitate iudicii cum objecto ut est in re. Rursus mea certitudo est certitudo prudentis ad non peccatum adhesionis: at certitudo Adversariorum est conformitas in representando objectum ut

est in re: immò eorum certitudo est in hinc inde incertis plerumque impossibilis; mea autem toties habetur, quoties quis est certus de probabilitate opinionis.

Instabis ex Fagnano *n. 55. & n. 112.* non N. esse difficile habere moralem certitudinem de omni agibili. Sed contra ait Caram. in Apologem. *num. 19.* Lepidissima responsio! Scribat igitur moralium certitudinum librum, & cessabit contentio. Hoc ego scio, quòd post Alexandrum VIII. sufficit probabilissima. Rursus scio ex eo principio, quòd, ut quis bene moraliter operetur, necessaria sit certitudo de speculativa veritate objecti, seu de honestate objecti ut est in te, deduci hæresim Jansenii; quòd Deus impossibilia jubeat; impossibile enim est habere speculativam certitudinem de veritate omnis actus, & objecti ut sunt in se.

Oppones 5. Cum bona fide honestatis stat N. formido peccati; ergo notitia obligatorie retrahens à peccato; ergo conscientia peccati. Confirmatur 1. quia conscientia peccati non est nisi notitia manifestans inhonestatem talis objecti: sed quoties adest formido peccati, adest ea notitia: ergo quoties adest formido peccati, adest conscientia peccati. Secundo: Qui timet peccatum, & vult operari, eo ipso formaliter peccat: sed sequens bonam fidem honestatis cum formidine peccati, timet peccatum, & vult operari, immò operatur sequendo eam bonam fidem; ergo eam sequendo peccat formaliter. Tertio, eo ipso quòd adest formido peccati, eo ipso peccatum per sui formidinem actu cognoscitur: ergo eo ipso voluntas ponit opus cognoscens ejus malitiam; ergo illud ponendo peccat formaliter, etsi bona fide credit esse licitum. Ita P. Eliz.

Sed contra; quia, ut dixi *d. 5. & 6.* ut opus N. elicatum sit formaliter illicitum, non satis est, ut re ipsa sit tale, sed necesse est, quòd cognoscatur ut tale per notitiam obligatorie retrahentem ab illo, seu per notitiam proponentem debitum omittendi tale opus. Rursus hic docui, quòd ut detur notitia obligatorie retrahens, seu conscientia peccati, non satis est, ut apprehendatur malitia, sed necesse, ut non detur iudicium prudens de non malitia; adeoque si cum ea notitia malitiæ detur iudicium certo prudens de non peccato, seu bona fides, eo ipso tunc non dabitur conscientia peccati, seu notitia obligatorie retrahens ab opere. In formâ distinguo antecedens: Imprudens formido peccati, concedo; prudens, nego antecedens, & consequentiam ob dicta. N.

Ad 1. confirm. nego maiorem; nam ad 238. con-

- conscientiam peccati non satis est notitia proponens malitiam in tali opere, sed præterea debet non dari iudicium prudens non peccati; in casu autem nostro adest, ut suppono, prudens non peccati iudicium.
- N. 239. Ad 2. distinguo maiorem: Qui timet peccatum, & caret omni iudicio prudenti non peccati, peccat formaliter, si operetur, concedo; qui timet peccatum, & habet prudens non peccati iudicium, peccat formaliter, si operetur, nego maiorem; quia talis timor est imprudens.
- N. 240. Ad 3. patet: Ut quis peccet, non satis est, ut ponat opus cognitum ut illicitum, sed ita cognitum ut illicitum, ut careat iudicio prudenti, quod sit licitum: in casu autem nostro, etsi apprehendatur malitia, quia tamen habeo prudens de non malitiâ iudiciû, excludens omnem prudentem, & contemnens eam imprudentem malitiæ apprehensionem, consequenter ponens illud opus iudicatum prudenter licitum, etsi imprudenter apprehensum ut illicitum, non peccat, nec potest formaliter peccare.
- N. 241. Dices: Malitia materialis transit in formalem per cognitionem; ergo tunc ponitur opus formaliter illicitum. Distinguo: per cognitionem cum carentiâ iudicii prudentis de non malitiâ, concedo; per cognitionem iunctam prudenti iudicio de non malitiâ, nego antecedens, & consequentiam. Constante ergo tenendum, quod ut detur conscientia peccati, aut cognitio obligatoriè retrahens, aut notitia proponens obligationem omittendi illud opus, aut prudens peccati formido, (sunt enim omnia synonyma) debet semper non dari iudicium prudens de non peccato; quod si hoc detur, eo ipso non dabitur conscientia, nec formido prudens peccati, nec notitia obligatoriè retrahens ab eo opere.
- N. 242. Oppones 6. Si bona fides honestatis, aut non peccati est moralis certitudo non peccati, sequitur, quod homo erit non tantum de non peccato, sed etiam de suâ justificatione securus, quod est contra Apost. dicentem, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*; & contra Scripturam sæpe clamantem nos peccare, dum putamus rectè agere; & contra Tridentinum *sess. 6. cap. 9. 12. 13. & can. 14. & 16.* ergo bona fides non peccati, & honestatis non est certitudo moralis, essentialis cum non peccato connexionis, & infallibilis cum peccato oppositionis. Confirmatur ex eodem P. Eliz. *lib. 3. qu. 2. §. 4.* Qui non potest esse certus, quod dignè sumat Eucharistiam, nequit esse certus de non peccato: sed nullus est certus

de dignâ Eucharistie sumptione; ergo nullus est certus de non peccato. Maior probatur; quia digna Eucharistie sumptio est certitudo non peccati. Hoc argumentum eo magis urget, quod, juxta nos, sit reflexe metaphysicè evidens, quod sequens certò probabilem non possit peccare; si autem reflexe metaphysicè evidens est, quod opus ut elicatum sub bonâ fide honestatis sit formaliter licitum, eo ipso homini erit metaphysicè evidens propria justificatione.

Sed contra; quia totum hoc diluitur *sess. 2. per totam*, & est ab omnibus solvendum *five Probabilioris, five Probabilioris, five Tutoris. Quæro enim, an sequens minus, aut magis probabilem, magisque tutam, habeat certitudinem, aut evidentiam, five directam, five reflexam de non peccato, adeoque de propria justificatione? Si affirmant, ergo ad solutionem tenentur. Si negant, contra est; quia Probabilistæ volunt, quod ultimum dictamen conscientie, nempe iudicium reflexum, sit moraliter evidens, aut certum; similiter Tutoristæ, & Probabilioristæ conveniunt cum sententiâ ferè omnium Theologorum, quod ultimum dictamen debeat esse certum de non peccato, ut ius docui *d. 18. sess. 4.* ergo argumentum contra omnes concludit; immò olet Janlenium, quatenus probat invincibiliter putantem se non peccare, peccare formaliter: veniunt invincibiliter putans se non peccare est certus de non peccato, vel non est certus de non peccato? Si est certus de non peccato; ergo argumentum non concludit: si non est certus de non peccato; ergo non est de fide, quod sequens errorem invincibilem de non peccato non peccet: & ideo P. Eliz. ut aliàs notavi, aperte docuit accidere posse, ut formaliter peccet, qui cum bonâ fide, immò certitudine morali honestatis operatur, quod non puto sanum.*

In formâ nego maiorem quoad utramque partem, & suppono ex Tridentino *sess. 6. cap. 9.* ut de fide, quod nullus scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Hæc Tridentinum contra Hæreticos iactantes quemlibet debere fide Divinâ credere se esse justum coram Deo; hoc tamen non tollit, quin homo habere possit certitudinē quamdam conjecturalem, quæ in multis est satis modica, quatenus lapsi in mortale probabiliter sibi suadent se esse satis dispositos ad recipienda Sacramenta mortuorum, & exinde arguunt se esse in gratiâ. Hoc certum, quod in viris eximie virtutis possunt adeo augeri conjecturæ, ut habeant certitudinem moralem.

Herine. morale. Vide Herincox tom. 2. d. 5. de justif. qu. 6. per totam.

N. 245. Hoc posito, nego iterum utramque partem. Primam nego, quia etsi homo evidenter metaphysicè reflexè sciat se non peccare sequendo iudicium prudens de non peccato, non ideo scit, se nullum per opera præcedentia commississe peccatum; ad summum scit se nunc ponendo tale opus sub iudicio prudenti de non peccato, non peccare; non autem scit se nullum habere peccatum. Secundam nego; quia si non scit se non habere peccatum, multò minùs scit se habere gratiam habitualem. Si ergo nec evidentiam, nec certitudinem habet de suâ innocentia, quæ præter carentiam peccati in tali opere includit carentiam omnis culpæ mortalis sibi notæ, & ignotæ, multò minùs scire potest se esse in gratiâ, quæ præsupponit omnis culpæ mortalis carentiam: ergo etsi homo sit reflexè metaphysicè certus speculativè de suo non peccato in tali opere, non ideo est certus de suâ omnimodâ innocentia, & multò minùs de suâ justificatione.

N. 246. Ratio est; quia, ut sit metaphysicè certus de suâ innocentia, debet esse metaphysicè certus, quòd omnia sua opera elicitâ fuerint sub iudicio prudenti de non peccato, seu sub bonâ fide non peccati, ita ut numquam peccaverit: aut si peccavit, debet esse metaphysicè certus se perfectam habuisse contritionem, aut attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ, aut Baptismi, quæ pendent ab intentione Ministrî. Quis enim est metaphysicè certus, quòd perfectam contritionem elicerit, aut quòd Sacramenta mortuorum, pendentia ab alienâ intentione, & jurisdictione omnino ignotâ, ritè susceperit? Hinc acutè, & exquisitè ad rem nostram dixit Apostolus, se nullius peccati esse conscius, non tamen per non conscientiam peccati esse justificatum, dividens carentiam peccati à justificatione, & asserens primum, & negans secundum: quomodo igitur Adversarius ex non conscientia peccati infert conscientiam justificationis? præcipuè cum vix accidere possit sine specialissimâ Dei assistentia, ut quis sit metaphysicè certus, quòd in nullo totius vitæ suæ opere peccaverit, immò semper sub iudicio prudenti non peccati, aut bona fide honestatis operatus fuerit. Quin toto hoc gratis dato, non erit metaphysicè certus de suâ justificatione, & quòd elicerit actum supernaturaliter honestum, qualis necessarius est, ut quis intrâ, aut extra Sacramentum justificetur, etsi esset metaphysicè certus se eliciisse actum honestum. Ad ultimum dico nullibi Scripturam

docere, quòd homo sciens se non peccare, peccet formaliter, immò Scriptura, & Fides docent oppositum, ut latè dixi d. 5. & 6. omne enim peccatum debet esse liberum, adeoque cognitum, vel in se, vel in sui causâ.

Ad confirm. dico, quòd ut quis dignè, id est, sine peccato sacrilegii, Eucharistiam sumat, satis est, ut invincibiliter putet se esse in gratiâ; per hoc autem, quòd invincibiliter putet se esse in gratiâ, non ideo est in gratiâ; ergo per hoc quòd certus sit se dignè, seu sine novo peccato Eucharistiam sumere; non ideo certus est se esse in gratiâ, ut benè P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 32. & nos supra sect. 2. Aliud igitur est certitudo de non peccato, aliud de statu gratiæ: invincibiliter putans se esse in gratiâ, est certus se non peccare sumendo Eucharistiam, non tamen est certus de gratiâ. Adde contra aliquos Modernos facilirates nimia libertate quotidianam Eucharistiæ sumptionem respectu omnium, quatenus supponunt, ut quis quotidie dignè communicet, satis esse non conscientiam peccati gravis; contra quos disertè agunt C. de Lugo, P. Moya, C. de Lugo, P. Dicast. P. Carden. tom. 3. exponens auream Innocentii XI. Bullam de Communionem quotidianâ. Quòd idem præstat P. Munniesia d. 32. de Eucharist. sect. 3. eandem exponens; Duardus; qui etsi Bullam non exponat, immò asserat utilius esse quotidie communicare, quàm non communicare, plures tamen præter non conscientiam peccati gravis requirit dispositiones, ut docet d. 2. sect. 3. n. 5. in §. Secundum capitis, Omnis utriusque sexus. Idem sentit Caram. lib. 3. Fundamento 67. num. 34. 83. asserens ei, qui anno integro nullum commisit mortale, permitti posse quotidianam Communionem; immò laico, qui heri dignè communicavit, etsi totâ die nil boni, aut mali egerit, permitti potest hodie Communionem. Sed hoc non placet; puto enim positivam requiri dispositionem, & ideo S. Aug. in lib. de Ecclesiæ Dogmatibus vult, ut communicaturus satisfaciât lacrymis, & orationibus extra confessionem pro peccatis venialibus; hæc enim si habitualia sint, aliquo modo Communionem impediunt: immò P. Layman lib. 5. tr. 4. cap. 6. n. 5. dixit esse sacrilegium veniale accedere ad Eucharistiam cum veniali; quod tamen non affirmo. Quare iudico, quòd ut quis quotidie communicet, non satis sit, ut careat omni culpâ mortali, sed præterea necessariam esse ex præcepto, & tanti Sacramenti excellentiâ aliquam dispositionem: & ideo Innocentius Inno. XI. loquens

Apost. P. Eliz.

N.

P. Moya

C. de Lugo.

P. Moya.

P. Dicast.

P. Card.

Inno. XI.

P. Munniesia.

Duard.

S. Aug.

P. Layman

Inno. XI.

loquens de Monialibus dicit: *Si qua verò tali puritate mentis emiteant, & tali fervore spiritus incalcescant, ut digna quotidiana Communionem videantur, hoc illis à Superioribus permittatur.* Ergo ex mente Pontificis præter non peccatum mortale, requiritur ad Communionem quotidianam aliqua dispositio.

N. 248. Dices: Implicat, ut iudicium de honestate moraliter tantum certum, sit eo ipso metaphysicè certum de eadem: ergo non est metaphysicè certum, quod sequens iudicium certo prudens de honestate, non possit peccare. Confirmatur: Quod est tantum probabile, non est certum: ergo cum sit tantum probabile, picturam die festo licere, non sum metaphysicè certus, quod pingendo die festo non peccem.

N. 249. Sed contra retorqueo tum contra conscientiam probabiliorē, tum contra conscientiam dictamen moraliter evidens: ergo si argumentum tenet, sola conscientia metaphysicè evidens de non peccato erit moraliter certa; nam retentā eadem formā, ita arguo: Non potest esse metaphysicè certum id, cuius oppositum est probabile; oppositum probabilioris est probabile; & oppositum moraliter evidens est contingens; immò oppositum ejus, cuius habeo invincibilem ignorantiam, est probabile, & contingens: ergo sequendo opinionem probabiliorē, aut moraliter evidentem, aut ignorantiam invincibilem, non sum metaphysicè, nec catholicè reflexè certus me non peccare.

N. 250. Purum igitur sophisma confundens objectum directum cum objecto reflexo, & promensurā certitudinis, quam habet actus directus, taxare certitudinem actus reflexi: quo modo in simili, ut dixi *scilicet*. 1. taxare quis vellet veritatem actus reflexi per veritatem actus directi; potest enim actus directus esse hæresis, & actus reflexus, docens eum esse refertum, esse actus fidei Divinæ: ergo potest etiam actus directus esse tantum probabilis, & certus uno certitudinis genere; reflexus autem potest esse evidens, & certus non tantum diversā specie, sed diversā genere certitudinis. Ita accidit in casu nostro, in quo factus directus, seu opinio probabilis est tantum certa certitudine practica, seu prudentis ad non peccatum adhesionis; non autem certitudine morali speculative.

N. 251. Quare in nostro casu objectum, quod opinio purè probabilis affirmat, est tantum probabile; attamen est metaphysicè evidens certum, quod idem actus, quem certo probabiliter honestum iudico, (non dico

certo honestum, sed certo probabiliter honestum) non possit esse peccatum, ut elicitur sub eo iudicio prudenti honestatis. Rursus est tantum certo probabile licere eum actum; adhuc tamen est metaphysicè evidens, quod idem actus ut elicitus sub eā bonā fide sit licitus: hinc est, quod licet sit tantum certo probabile picturam die festo licere; attamen non est purè probabile, sed est metaphysicè evidens, quod sit licita volitio pingendi die festo, ut elicitur sub iudicio prudenti de ejus licentiā.

Distinguendum igitur acutè est inter objectum conscientie specificativè; & objectum conscientie reduplicativè sumptum, seu ut subitans iudicio de honestate certo certitudine prudentis ad honestatem adhesionis, ut dixi *d. 5. & 6.* de objecto ut subsistente errori invincibili. Volitio picturæ, quæ est objectum conscientie dictantis esse licitam, est certo probabiliter licita: ergo ea volitio est certo honesta certitudine morali practica, seu prudentis ad honestatem adhesionis; non autem est metaphysicè evidens, immò nec speculative moraliter evidens est, quod ea volitio picturæ sit licita; attamen eadem volitio picturæ, ut elicitur sub eodem iudicio certo probabilis, est metaphysicè infallibiliter speculative evidens, quod sit licita: eo modo, quo sepe salutum est, quod opus elicitum sub errore invincibili sit licitum; est tamen metaphysicè evidens, quod idem opus ut elicitum sub invincibili errore de licentiā sit licitum; & metaphysicè repugnat, ut sit formaliter illicitum opus ut positum sub errore invincibili de ejus licentiā; etsi in sensu diviso ab eo errore possit esse formaliter illicitum. In formā, si de eodem iudicio sit sermo, concedo antecedens; si de reflexo supponitur aliud reflexum, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. concessio antecedenti, distinguo consequens: est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut dividitur à iudicio certo probabilis de non peccato, concedo; est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut subitans iudicio certo probabilis de non peccato, nego consequentiam; hoc enim est metaphysicè certum, & speculative evidens, non quidem evidentiā directā actionis, sed evidentiā reflexā; est enim metaphysicè evidens, quod actio ut elicitur sub iudicio certo probabilis de non peccato nequeat esse peccatum. Breviter: aliud est, *Est tantum probabile hoc opus non esse peccatum*; aliud est, *Est tantum probabile hoc opus ut elicitum sub bonā fide non peccatum*.

cati non esse peccatum. Primum est verum, secundum falsum: primum est objectum actus directi, seu ipsius opinionis certo pure tantum probabilis; secundum est objectum actus reflexi supra eam probabilitatem. Hæc quæ dixi, quod sit metaphysicè evidens non esse peccatum opus ut elicitum sub iudicio certo probabili, aut probabiliori de non peccato, ad abundantiam dicta sunt.

§. III.

Eo quia probabilitas non potest esse regula.

SUMMARIUM.

Certitudo speculativa oritur ab evidentia, aut supernaturalitate; non ita practica, n. 254. 255.

Quid certitudo objectiva, quid formalis; quid formalis firma adhesionis speculativæ; quid firma adhesionis affectivæ; quid certitudo formalis practica? n. 255.

Arguit P. Thyrs. formidinem ortam ex iudicio minus probabili esse prudentem, n. 256.

Nego; cur? n. 257.

Falsum, quod omnis probabilior sit speculativè moraliter certa, aut evidens. Cur? ib.

Obiectio: quia habens opinionem probabilem non habet nisi probabilitatem, n. 258.

Mihi certum quod quis potest esse certus de honestate formalis sui actus, etsi non sit certus de materiali. Cõstat in hoc actu, Deipara est sine labe concepta, n. 259.

Et in obediente, ib.

Ut licitè operer, satis certitudo de honestate formalis actus, non de materiali ejusdem, ib.

Arguit P. Eliz. quia cum probabilitas conveniat utrique contradictorio, non potest esse regula, quia est indifferens ad legem, & non legem; immò magis est ad non legem, quam ad legem, quomodo horologium magis discordans motui solis non est regula, n. 260.

Ejus contradictio, n. 261.

Solvenda ab omni Catholico objectio, ib.

Lex æterna est prima regula objectiva actuum humanorum; ratio autem est regula formalis proxima eam applicans, n. 262.

Probabile potest esse in mente, vel subjectivè, vel objectivè, ib.

Probabile directum quid habeat pro objecto; & quid probabile reflexum? ib.

Lex æterna non solum ut est in se, sed etiam ut in mente, est regula objectiva, n. 263.

Opinio probabilis subordinatur legi Dei, sive ut hæc est in re, sive ut in mente, n. 264.

Ratio probabilis concreta per hoc, aut illud iudicium, non est indifferens ad legem, & non legem, etsi abstracta sit indifferens, n. 265.

Explico, ib.

Tom. III.

Falsum quod qualibet probabilior se habeat magis ad verum, n. 266.

Minus probabilis etsi videatur magis falsa, non ideo est talis, ib.

Immo relative ad suum objectum non se habet nisi ad verum, nullatenus ad falsum, ib.

Paritas horologii inutilis, cur? n. 267.

Arguit Palanco moralem certitudinem haberi non posse per aquæ, aut minus probabile, num. 268.

Dico nullam certitudinem de honestate objectivè esse necessariam, ut licitè operer, n. 269.

Moralis certitudo de honestate formalis est insita cuique iudicio certo probabili de honestate objectivè. Cur? ib.

Oppones 7. Opinio certo probabilis N. practica est, juxta nos, moraliter certa de non peccato; ergo est moraliter evidens de non peccato. Consequentia probatur; quia certitudo oritur ex evidentia, aut supernaturalitate; sed in opinione probabilis non oritur à supernaturalitate; ergo ab evidentia.

Resp. certitudinem speculativam oriri ab N. evidentia, aut supernaturalitate; practicam autem non oriri necessario ab alterutra: 255. certitudo moralis, quam damus cuilibet opinioni practicæ certo probabili, non est certitudo moralis speculativa, sed practica; ergo non oritur ab evidentia, aut supernaturalitate. Ratio est; quia plures sunt species, immò genera certitudinis, ut dixi in tract. de Fide; alia objectiva, de qua nihil in præsentia; alia formalis conveniens intellectui, quæ non est nisi determinatio intellectus ad verum, ut dixi d. 18. sect. 2. quæ certitudo formalis subdividitur in plures species: alia enim est certitudo formalis firmæ adhesionis pure speculativæ, vel pure intellectualis, vel eminentis veritatis; ita enim indifferenter loquuntur Alensis, Scotus, D. Bonav. & alii antiqui: alia est certitudo firmæ adhesionis affectiva, vel pietatis, vel conscientiæ; ita enim idem Antiqui loquuntur, & tribui solet actui fidei Divinæ: ita etiam alia est certitudo formalis practica, quæ non est nisi connexio talis actus cum regulis morum, seu essentialis, & intrinseca determinatio iudicii etsi tantum probabilis cum regulis morum, quæ certitudo non oritur ab evidentia, sed ab intrinseca, ut nobis apparet actus, cum regulis morum connexione, ita ut illis sit in dirigendo ad opus essentialiter conformis.

Oppones 8. ex P.D. Thyrso diff. 10. n. 90. N. quod formido subsequens assensum fundamentum in motivo minus, aut æquè verisimili, P. Thyrs. 256. sit

M

fit

fit magna, & prudens: ergo per eum assensum non possum esse moraliter certus de non peccato.

N. Sed contra; quia sicut ipse vult *num. 75.*
257. quod assentiens ex motivo verisimiliori rem esse honestam, et sic sciat non repugnare, quantum est ex vi motivi probabilioris pro tali assensu, (non enim cognoscitur ut infallibiliter connexum cum veritate) eum assensum esse falsum, & rem esse inhonestam; *atamen resolutorie, & determinate sibi persuadet rem esse licitam, & nequit prudenter, & determinate dubitare, vel formidare, an sit illicita, & parvipendit tanquam scrupulum formidinem.* Ita assentiens ex motivo minus, certo tamen probabiliter, rem esse honestam, deliberatè, & determinatè sibi suadet rem esse licitam, & tunc nequit in sensu composito talis iudicii, prudenter dubitare, & formidare, an sit illicita, & parvipendit formidinem, nam scit eum assensum esse certo probabilem, adeoque prudentem, cum quo non stat formido prudens de opposito. Quare, quod nos dicimus est innegabile, nisi negetur, quod assensus nixus motivo minus, certo tamen gravi sit prudens, quod nobis est evidenter falsum. De hoc lege Illust.

Mich.
de Fuët.

Michaellem de Fuentes *art. 7.* ubi rectè docet, quod si omnis probabilior opinio est certa moraliter, aut moraliter evidens, eo ipso talis erit suo Authori, qualis est hæc propositio, *Datur Roma*; quod dici non potest de opinionibus inter T.T. incertis; nullus enim formidare potest prudenter de veritate hujus, *Datur Roma*; possum autem de meâ mihi probabiliori reflectens ad opposita motiva prudenter formidare.

N. Oppones 9. Ut homo licitè operetur, debet habere certitudinem de honestate sui actus: sed operans juxta probabilem de honestate sui actus, non habet certitudinem de honestate sui actus, sed tantum probabilitatem: ergo sequens opinionem probabilem illicitè operatur: ergo necessarium est iudicium reflexum. Ita Merenda, & Fagnanus volentes necessariam esse certitudinem de honestate materiali objecti, & actus.

Merenda,
Fagnanus.

N. Sed contra; quia præter dicta *d. 18. sect. 5.*
259. §. 1. & dicenda, quod quis potest esse certus de honestate formali sui actus, etsi certus non sit de honestate materiali ejusdem, adeit exemplum in hæc propositione, *Deipara est sine labe concepta*, ubi non sum certus de honestate materiali ejus actus, nec de ejus veritate speculativâ ejusdem actus, ejusque objecti; & tamen certus sum de honestate formali cultus Deiparæ. In formâ dico, quod ut homo licitè operetur, non sit necesse, ut

fit certus de honestate materiali sui actus, satis ut certus sit de ejus honestate formali. Ita cum Superior (ait Caram. in Apolog. n. 106.) aliquid jubet, quod est probabiliter bonum, non sum certus, an materia, & objectum, circa quod est ille actus, sit bonum; & tamen certus sum eum actum esse honestum. Et distinguo minorem: Operans juxta probabilem habet tantum probabilitatem, non certitudinem, de honestate objectivâ, & materiali ipsius actus, & objecti, concedo; de honestate formali actus, nego minorem, & consequentiam.

Oppones 10. ex P. Elizald. *lib. 3. qu. 18. N.* quod probabilitas non possit esse regula actuum humanorum: Primo, quia, *art. pag. P. 197. §. 2.* Probabilitas convenit, juxta nos, utrique contradictorio: Secundo, quia ratio humana probabilis non subordinatur Divinæ legi, quæ est regula primaria: ergo opinio probabilis non potest esse regula secundaria, ut esse debet, si est regula morum. Antecedens probatur; quia lex Dei est una, & pro unâ tantum parte contradictio; at ratio probabilis est pro utraq; parte, tam pro lege, quam contra legem: ergo ratio probabilis non subordinatur legi Dei: Tertiò, quia ratio probabilis est indifferens ad legem, & non legem; ergo non magis applicat, quam non applicat Dei legem; ergo non est regula formalis morum: Quarto, quia ratio humana dividitur in magis, minus, & equè probabilem; cum autem nos velimus, quod sit regula tam ratio minus, quam magis probabilis, eo ipso probabilitas sic sumpta, seu in genere, non magis se habet ad legem, quam non legem; non magis ad verum, quam ad falsum; immò sicut magis probabilis est magis ad verum, ita minus probabilis est magis ad falsum: ergo æquè, & minus probabilis non potest esse regula: Quintò, quia sicut horologium non magis concordans, quam discordans à mora solis non est regula conveniens temporis, & qui eo uteretur, erraret voluntariè; ita qui scienter sequitur minus, aut æquè probabile pro regulâ, quia assumit aliquid non magis concordans, quam discordans à lege Dei, quæ est regula primaria, peccabit imputabiliter, seu formaliter. Hoc argumento sæpe usus fuit P. Eliz. *alibi*, hic autem *l.c.* ait, quod convellat stirpitus, quidquid molis super probabilia fabricatum est.

Sed, ut ad evidentiam ejus inanitas sæpius N. ostensa constet, quæro à P. Eliz. an probabile sit non tantum regula necessaria, sed se p. Eliz. sola sufficiens ad rectè operandum? Si non est sufficiens, ut reverà per illum non est, qui

qui solam veritatem vult morum regulam, sequitur 1. sibi contradicere, nam *lib. 3. qu. 1.* aperte docet probabile explicatum per plerumque non fallens esse morum regulam: ergo probabile, aut probabilius explicatum per plerumque non fallens erit sufficiens regula morum. Si autem est sufficiens, (quæ est altera pars quæsitæ) sequitur 2. eo ipso rure ejus argumenta, nam falsum erit aliquando regula morum; quomodo autem falsum cum se habeat ad non legem Dei, & discordet à primâ regulâ, erit regula secundaria, & applicans legem Dei: ergo argumentum ab omni Catholico in errore invincibili est solvendum: si enim invincibilis error primam veritatem, & legem applicare potest, cur aliquod judicium, quod non est certò falsum, quin est certò probabiliter verum, etsi in re falsum sit, non poterit idem præstare? Vide quæ dixi *d. 5. & 6.*

N. 262.

Ut autem faciliè solvatur, habendum præ oculis est, quòd Dei voluntas, seu lex æterna sit prima, & universalis regula objectiva actuum humanorum; ratio verò humana illam applicans est regula formalis proxima, & unica, & universalis eorumdè: ergo cum actuale judicium probabile dirigat immediatè operationem juxta Dei voluntatem, seu primam regulam objectivam, quam applicat, eo ipso idem judicium probabile erit regula formalis proxima actuum humanorum. Rursus meminisse oportet, quòd judicium probabile, aut probabilius possit esse in intellectu, vel subjectivè directè; & non est nisi ipsa opinio probabilis directæ de non peccato, aut honestate operationis, ex. gr. *Licet pingere die festo*; vel objectivè reflexè, & non est nisi objectum judicii reflexi, ex. gr. *Licet sequi minus, aut (si mavis) magis probabilem de licentiâ picture die festo*; in quo casu ipsum judicium probabile directum est objectum judicii reflexi certi: & sicut probabile directum habet pro objecto *licentiam picture die festo*, ita reflexum certum habet pro objecto *eandem licentiam ut substantem judicio probabili directo*; seu probabilitatem, aut probabilitatem de licentiâ pingendi die festo. Dixi autem *sect. 4.* Reflexitas velle, quòd ut licitè pingam, necessarium sit judicium reflexum certum; ita ut hoc sit regula immediata operationis; ipsum autem judicium probabile, aut probabilius directum sit tantum regula objectiva: ego autem ejus judicii reflexi necessitatem negavi, & dixi operationem dirigi formaliter immediatè, & proximè ab ipso judicio probabili directo; ita ut hoc sit regula formalis proxima operationis honestæ.

Tom. III.

Porro P. Eliz. nobiscum convenit in hoc, quatenus negat tale judicium reflexum, ut docet *lib. 3. qu. 2.* etsi ille hoc neget, quia putat impossibile; nos autem quia non necessarium; quapropter tantò magis stare debet nostræ responsioni. Demum recordari debemus falsum esse, quòd sola lex æterna ut est in se, sit regula humanorum actuum; immò ipsa lex Dei ut est in nostrâ mente est regula, ut patet in invincibiliter errante; ita ut ipsum judicium invincibiliter erroneum, vel ipsum judicium directum, sive probabile, sive certum sit regula formalis proxima; ipsa autem Dei lex, ut tubstans ei judicio invincibiliter erroneo, aut certo, aut probabili, sit regula objectiva, cui operationem conformare tenemur, aut possumus.

N. 263. P. Eliz.

In formâ nego antecedens. Ad 1. probationem transeat antecedens, & nego consequentiam.

Ad 2. probat. nego antecedens, quòd opinio probabilis non subordinetur legi Dei; eo enim ipso, quòd est certò probabilis, est illi conformis. Ad hujus antecedentis probationem fateor legem Divinam in re esse unam; attamen ratio probabilis non subordinatur legi Dei præcisè tantum ut est in se, sed ut est in mente. Cum enim opinio probabilis A, favens legi sit eidem ut est in mea mente conformis; (eo enim ipso, quòd opinio est certò probabiliter vera, eo ipso est conformis legi ut mihi tunc apparet) & opinio probabilis B, favens libertati contra legem non sit eidem legi Dei disformis; tunc enim lex mihi apparet non existere, (nota autem quòd ea duo judicia, nequeunt simul esse, sed tantum successivè) consequenter si strictè, & pressè loquamur, una ex dictis opinionibus est quantum apparet juxta legem; alia nec juxta, nec contra legem; hæc enim quantum apparet, non datur, lex autem non apparet non est lex, sed est juxta libertatem.

N. 265.

Ad 3. distinguo: Ratio probabilis abstracta est indifferens ad legem, & non legem, transeat: at ratio probabilis abstracta, non est quæ me dirigit ad operandum, sed est ratio probabilis, seu probabilitas concreta, & contracta ab hoc, aut illo judicio probabili: ratio probabilis concreta per tale, vel tale judicium, nego antecedens: vel enim judicium probabile favet legi, & sic illud non est indifferens ad non legem, nam dirigit operationem representando legem: vel judicium probabile non favet legi, sed libertati? & hoc non est indifferens ad legem, nam dirigit operationem proponendo

M ij non

non legem; & distinguo consequens: ratio probabilis ut sic non est regula, concedo; talis ratio probabilis, nego consequentiam.

N. 266. Ad 4. probat. patet tum ex modo, tum ex alibi dictis; dixi enim esse evidenter falsum, quod quælibet probabilior magis se habeat ad verum; aliàs cum utraque contradictoria sit probabilior, una uni, altera alteri, utraque magis se haberet ad verum. Licet ergo minus probabilis comparativè ad probabiliorum appareat minus vera, & magis falsa, non ideo est minus vera, & magis falsa. Rursus licet minus probabilis respectivè ad probabiliorum appareat minus vera, & magis falsa, attamen comparativè ad suum objectum, & considerata ut est in se, magis se habet ad verum, quam ad falsum; immò ad falsum nullo modo se habet; nam quod affirmat, aut negat, negat, aut affirmat, quia putat verum, & oppositum, quod est probabilius, putat falsum.

N. 267. Ad 5. dico, quod paritas horologii, ut sæpe dixi, non sit ad rem; arguens enim supponit, quod sicut motus solis, ut est in se, est regula, cui horologium, ut sit physicè rectum, conformari debet; ita à pari lex Dei, ut est in se, sit regula, cui iudicium, ut sit rectum, conformari debet; hoc autem est falsum. Ad 1. quod motus solis est patens, adeoque error horologii est evidens; non ita lex Dei dubia est patens, nec error opinionis in rebus incertis est evidens. Ad 2. quod licet arguens bene dicat, quod qui eligeret horologium æquè indifferens, ut ostenderet, ac non ostenderet solis motum, scienter erraret; at malè supponit nos dicere, quod eligi possit pro regula opinio indifferens ad verum, & falsum; immò quodcumque directum pro regula operationis eligatur, eligitur, quia idem iudicium directum probabile putatur verum; & quod omittitur, omittitur, quia tunc putatur falsum. Alter his argumentis

P. Teril. occurrit P. Teril. *qu. 49. per totam de Reg. mor.* cuius responsonem etsi veram putem, mihi tamen mea magis placet, quia expeditior.

N. 268. *n. 6.* rectè doceat, quod ad honestè formaliter operandum necessaria sit aliqua certitudo de honestate objectivâ operis eligendi, quæ certitudo, ait *n. 8.* satis est, ut sit moralis, aut probabilis aliquando fallibilis; attamen *num. 10.* simul docet, quod hæc moralis, seu probabilis certitudo haberi non potest, quoties æquè probabile est opus esse veritum, ac esse licitum; sed tantum quando in solidum, seu unice probabile est, aut lon-

gè probabilius est licitum esse, quam illicitum. Ratio est; quia moralis, seu probabilis certitudo de honestate operis unice habetur, quando motiva magis inclinat in honestatem, quam in operis inhonestatem; ergo ea probabilis certitudo solum haberi potest, quando operanti est unice probabile, aut longè probabilius opus esse honestum, quam inhonestum.

Sed contra 1. quia licet verum sit, quod aliqua certitudo necessaria sit ad honestè formaliter operandum, nempe certitudo de honestate formali operis eligendi, quæ certitudo satis est, ut sit moralis; falsum tamen est, quod necessaria sit aliqua certitudo de honestate objectivâ; immò hæc in incertis implicat, nisi quis velit omnia sibi incerta, esse sibi objectivè certa. Secundo, quia falsum etiam est, quod moralis certitudo de honestate formali haberi non possit nisi per iudicium probabilius; nam ea certitudo moralis, seu prudentis ad non peccatum ad hæfionis inest cuique iudicio prudenti: ergo cum, per me, omne iudicium practicum certò probabile sit prudens, eo ipso illi inest certitudo de non peccato formali.

SECTIO VII.

Aliqua illationes.

SUMMARIUM.

Non est impossibile, etsi non sit necessarium iudicium reflexum certum, n. 270.
Nulla repugnancia in hoc, quod opinio sit tantum probabilis, & dictamen de licito usu sit certum, n. 271.
Dictamen reflexum non dat certitudinem opinioni probabilis, dat huius usum, n. 272.
Opinio de licito usu minus probabilis videtur certa, à n. 274. ad 277.
Non tantum dantur prima principia ex terminis evidentiâ, qua non possunt probari, sed etiam principia immediate ex se probabilis, qua non possunt, nec debent probari. Tale est, qui certò prudenter agit, non peccat &c. n. 276.
Nostri sententia de licito usu est saltem ipsi Probabilistis moraliter certa, n. 277.
Immò etsi hoc negetur, ipsa certò probabilis est exercitè certa de non peccato, ib.
Ut vitetur difficultas de necessitate iudicii reflexi certi; & de repugnancia ut directum probabile sit certum, melius est appellare ad reflexum certum de objectivâ probabilitate, quam vel ad solum directum probabile, vel ad hoc ut unum certò reflexo de licito usu, & sequela iudicii directi certò probabilis, ib. Omnis